بررسی اهمیت بهداشت عمومی در موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی

رحیم پیلوار[1*]، میلاد حسینی بلوچی[2]

۱. استادیار حقوق خصوصی پردیس فارابی دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری حقوق نفت و گاز، دانشکده حقوق، دانشگاه تهران، تهران، ایران

دریافت: ۱۳۹۵/۱۱/۱٤ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۱/۱۸

چکیده

با توجه به اینکه سلامت جامعه بشری امری بسیار مهم است و از طرف دیگر تجارت آزاد نیز، فواید انکارناپذیری دارد، باید بین آزادی تجارت و تأمین سلامت جامعه تعادل وجود داشته باشد تا مردم از فواید هر دو بهره‌مند شوند؛ بنابراین برای به حداقل رساندن تعارضهای احتمالی بین تجارت و بهداشت و به حداکثر رساندن منافع ناشی از آنها، نیاز به تعامل بیشتر بین سیاست‌گذاران تجاری و بهداشتی در راستای آگاهی متقابل در مورد سیاست‌گذاریهای طرفین و همین طور ایجاد اصولی مدون برای حمایت از هردوی آنها، در کنار یکدیگر است. در این مقاله سعی بر این است موافقتنامه‌های مهم و بنیادین سازمان تجارت جهانی بررسی و میزان اهمیتی که بهداشت و سلامت عمومی برای سازمان تجارت جهانی دارد، مورد ارزیابی قرار گیرد. با توجه به بررسی صورت گرفته به نظر می‌رسد، سازمان تجارت جهانی سعی کرده است در عین حال که اصول و اهداف خود نظیر تجارت آزاد و اصل عدم تبعیض را رعایت می‌کند، به سلامت و بهداشت عمومی جوامع نیز توجه کند

* نویسنده مسؤول مقاله: Email: rahimpilvar@ut.ac.ir

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

و در موافقتنامه‌های خود شرایطی را قرار داده است تا در صورت ضرورت، کشورها بتوانند با محدود کردن تجارت آزاد از سلامت و بهداشت عمومی جوامع خود محفاظت کنند.

واژگان کلیدی: سازمان تجارت جهانی، آزادسازی تجاری، بهداشت عمومی، سازمان بهداشت جهانی، محدودیت تجارت.

۱. مقدمه

تأمین بهداشت و سلامت عمومی در سراسر جهان، یکی از دغدغه‌های اصلی کشورها و همچنین سازمان بهداشت جهانی است. در همین راستا سازمان بهداشت جهانی در ماده یک اساسنامه خود، هدفش را تحقق بالاترین سطح ممکن بهداشت برای تمامی ملتها بیان کرده است. در ماده ۵۵ منشور سازمان ملل متحد[۱] نیز، بر اهمیت بهداشت برای رفاه افراد و تأمین روابط مسالمت آمیز بین المللی تأکید شد است.

همین امر بیان گر اهمیت موضوع بهداشت و سلامت عمومی جوامع است و دولتها در این راستا تمام تلاش خود را به کار می‌گیرند تا این موضوع با خطری مواجه نشود؛ اما بعضی از اصول حاکم بر سازمان تجارت جهانی نظیر توسعه تجارت آزاد ممکن است در این مسیر، مشکلاتی را برای دولتها در حفاظت از بهداشت و سلامت جوامع ایجاد کند. بالاخص با ملاحظه سیر تاریخی وقایع پس از اجرایی شدن معاهدات سازمان تجارت جهانی از سال ۱۹۹۵ میلادی کم کم دو بلوک کشورهای

---

۱. با توجه به ضرورت ایجاد شرایط ثبات و رفاه برای تأمین روابط مسالمت‌آمیز و دوستانه بین‌الملل بر اساس احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل، سازمان ملل متحد امور زیر را تشویق خواهد کرد.
الف (بالا بردن سطح زندگی، فراهم ساختن کار برای حصول شرایط ترقی و توسعه در نظام اقتصادی و اجتماعی؛ ب) حل مسائل بین‌الملل اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و مسائل مربوط به آن‌ها و همکاری بین‌المللی فرهنگی و آموزش؛ وج(احترام جهانی و مؤثر حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه بدون تبعیض از حیث نژاد، جنس و زبان یا مذهب.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

توسعه یافته از یک طرف و کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته از طرف دیگر، در مقابل هم قرار گرفتند و اتفاقاً یکی از مصافهای اصلی آنها مسأله بهداشت عمومی بوده است.

سؤالی که ممکن است مطرح شود این است که سازمان تجارت جهانی با مقبولیتی که در سراسر جهان پیدا کرده و اکثر کشورها عضو آن هستند، به طوری که بیش از ۹۷ درصد تجارت دنیا تحت مدیریت و نظارت آن انجام می‌شود، چگونه به بهداشت عمومی که یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های کشورهای عضو این سازمان می‌باشد، پرداخته است؟ به هر حال از یک طرف بنیاد سازمان بر تجارت آزاد قرار گرفته و از طرف دیگر دست کم در پیشگاه جهانیان تأمین بهداشت عمومی جوامع، ضرورتی خدشه ناپذیر است. برای پاسخ به این پرسش، لازم است جایگاه بهداشت عمومی در سازمان تجارت جهانی مورد بررسی قرار گیرد. به دیگر سخن با بررسی موافقتنامه-های سازمان تجارت جهانی، علی‌الخصوص آنهایی که به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم بر روی بهداشت و سلامت عمومی تأثیرگذار است، می‌توان به جایگاه و اهمیت این موضوع در سازمان تجارت جهانی واقف شد. بر همین اساس در این پژوهش طی چند بند به ترتیب مسائل مربوط به اهمیت بهداشت عمومی در سازمان تجارت جهانی را بررسی می‌کنیم:

۲. معرفی موافقتنامه های مؤثر سازمان تجارت جهانی در حوزه سلامت و بهداشت عمومی

سازمان تجارت جهانی تلاش کرده است موضوع بهداشت عمومی و ضرورت حفاظت از آن مقرراتی وضع کند (Global Health Watch 2011, p. 187-199)؛ لذا در ابتدا پنج سند مهم تأثیرگذار در حوزه سلامت را مورد بررسی قرار می‌دهیم:

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

۲-۱. موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات)[۱]

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت یا گات مهمترین معاهده در زمینه تجارت کالا است که در ۳۸ ماده تنظیم شده است. در واقع موافقتنامه گات ۱۹٤۷ به انضمام گات ۱۹۹٤، حاکم بر تجارت کالا هستند و با عنایت به اینکه در حوزه بهداشت و سلامت هم محصولات بهداشتی نظیر داروها، ابزار پزشکی و ... جایگاه مهمی دارند، در نتیجه گات نقش مهمی در سلامت و بهداشت عمومی دارد.

۲-۲. موافقتنامه تجارت خدمات (گاتس)[۲]

در گذشته تجارت خدمات فراتر از مرزها به ندرت انجام می‌شد. از این رو در اثر تحولات پدید آمده در حوزه تجارت خدمات تلاش شد تا ظرفیت اینگونه تجارت‌ها برای تجار فراتر از مرزها فراهم شود. از سوی دیگر پیشرفت تکنولوژی ارتباطات، موجب شد قدم بزرگی در حوزه تجارت خدمات برداشته شود. چنین تغییراتی در انتهای دور اروگوئه موجب شد، مذاکراتی برای ایجاد یک موافقتنامه، مربوط به تجارت خدمات انجام شود که نهایتاً موافقتنامه‌ای، تحت عنوان موافقتنامه عمومی تجارت خدمات منعقد شد (WTO agreements and public health 2002, p. 47) به نظر برخی این موافقتنامه مهم‌ترین دست آورد مذاکرات دور اروگوئه محسوب می‌شود. (Matsushita mitsuo, 2006, p. 604)

با عنایت به اینکه امروزه خدمات در حوزه سلامت، نظیر ارائه خدمات پزشکی و پرستاری توسعه روزافزونی پیدا کرده است به طوری که حتی شاهد پیدایش صنعت توریسم درمانی نیز هستیم، معاهده گاتس نقش اساسی در حوزه بهداشت و سلامت کشورها دارد.

---

۱. The general agreement on tarifs and trade

۲. General agreement on trade in service

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

۲-۳. موافقتنامه جنبه‌های تجاری مرتبط با حقوق مالکیت فکری (تریپس)[۱]

موافقتنامه جنبه‌های تجاری مرتبط با مالکیت فکری، یکی از تلاش‌های بلند پروازانه دور اروگوئه جهت رعایت حداقل استانداردهای حمایتی حقوق مالکیت فکری در سطح جهان است که قبلاً در گات سابقه نداشت (شیروی، ۱۳۹۲، ص ۱۰۵). هدف از انعقاد این موافقتنامه، ایجاد نظام حقوقی واحد و هماهنگ در حمایت از حقوق مالکیت فکری در سطح جهان با بیان حداقل حمایتهای اجباری است.

شاید یکی از مهمترین تأثیرات مقررات سازمان تجارت جهانی در حوزه بهداشت و سلامت را بتوان تأثیرات معاهده تریپس دانست؛ زیرا تریپس به علت ایجاد حق انحصاری برای مخترعین در تمام زمینه‌ها از جمله داروهای شفابخش و همچنین فرآیندهای درمان بیماری، اثر مستقیمی در حوزه سلامت دارد و شاید هم به همین خاطر بود که خیلی زود، بیانیه دوحه در سال ۲۰۰۱ در حوزه سلامت تصویب شد و حتی در سال ۲۰۰۵ معاهده تریپس اصلاح شد (حبیبا، ۱۳۸٦، ص ۳۹ به بعد) و بر اساس آن تریپس می‌تواند با استفاده از روش‌های نظیر مجوزهای اجباری، به صورت انعطاف پذیرتر اجرا شود تا امکان خرید داروهای ارزان قیمت را فراهم کند (Ellen FM, Jacquelyn veraldi, Brigit Toebes, HansV Hogerzril 2018 p 2).

۲-۴. موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت[۲]

موانع فنی تجارت، برای اولین بار درمذاکرات دور توکیو (۱۹۷۹-۱۹۷۳) مورد بحث قرار گرفت. توافقنامه «قدیمی» TBT به «قانون استاندارد» معروف است که در سال ۱۹۸۰ لازم الاجرا شد. این معاهده، توافقنامه چند جانبه‌ای بود و تنها ٤٦ کشور از آن

---

۱. Agreement on trade-related aspects of intellectual property right.

۲. Agreement on technical barriers to trade.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

تبعیت می‌کردند. توافقنامه TBT جدید که در سال ۱۹۹۵ توسط سازمان تجارت جهانی الزام آور شد، متعهد کننده کل اعضا سازمان تجارت جهانی است و حاوی تعهدات دقیق‌تری نسبت به نسخه پیشین است (WTO Agreements and Public Health 2002, P. 32).

این موافقتنامه حق اعضا را برای تعیین استانداردهایی برای دستیابی به اهداف مشروع مانند حفاظت از سلامت انسانها و حفاظت از محیط زیست به رسمیت می-شناسد. هدف این موافقتنامه ایجاد اطمینان برای اعمال مقررات فنی، استانداردها و ... به روش غیر تبعیض آمیز است و در تلاش است که موانع غیر ضروری برای تجارت ایجاد نشود.

۲-۵. موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی[۱]

موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی، در ١٤ ماده و ۳ ضمیمه در ۱۵ آوریل ۱۹۹٤ در مراکش همراه با سایر موافقتنامه‌های اصلی سازمان تجارت جهانی امضا شد. این موافقتنامه در موارد ضروری برای اعضا، حق اتخاذ معیارها و استانداردهایی برای حفاظت از بهداشت و زندگی انسانها، حیوانات و گیاهان، به رسمیت شناخته است، اما تعیین این معیارها، استانداردها و موارد ضرورت تعیین آنها، به اعضا سپرده شده است. البته این امر ممکن است شائبه حمایت از تولیدات داخلی که نهایتاً منجر به تبعیض در تجارت بین‌الملل می‌شود را ایجاد کند. در این راستا برای جلوگیری از تبدیل استانداردها، به موانعی در برابر تجارت جهانی، ضوابط و مقرراتی تحت این موافقتنامه ایجاد شد هرچند که درآن، سلامت به عنوان هدفی قانونی برای محدود کردن تجارت لحاظ شده است (WTO Agreements and Public Health 2002, P. 32).

---

۱. Agreement on the application of sanitary and phytosanitary measures.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

۳. بررسی تأثیر اصول و مواد این معاهدات در بهبود یا تضعیف سلامت و بهداشت عمومی

در موارد محدودی از موافقتنامه های سازمان تجارت جهانی، به اعضایی که تمایل به محدود کردن تجارت به دلیل اهداف مشروع مانند بهداشت عمومی را دارند، این حق داده شده است. در این راستا در تلاش هستیم در این قسمت، مواد مرتبط با بهداشت عمومی را در هرکدام از موافقتنامه های مذکور، بررسی کنیم تا شرایط مورد نیاز برای جوازاقدامات کشورها و تأثیر این اقدامات بر بهداشت عمومی و مباحث تجاری پیرامون آن را مورد بررسی قرار دهیم.

۳-۱. موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷)

ماده ۲۰ گات، حق اعضا را برای به کارگیری معیارهایی برای محدود کردن صادرات و واردات کالا، زمانی که آن معیارها برای حفاظت از بهداشت انسانها، حیوانات و گیاهان ضروری باشد، تضمین کرده است و همینطور زمانی که این معیارها مربوط به حفاظت از منابع طبیعی باشند.

اقداماتی که ماده ۲۰ گات برای حفاظت از سلامت و بهداشت عمومی اتخاذ کرده، تنها در راستای محدودیت واردات است که عملاً موجب نقض ماده ۱۱ گات خواهد شد؛ زیرا این مقرره تصریح می‌کند که هرگونه محدودیت در واردات و صادرات چه از طریق افزایش مالیات و چه از طریق افزایش هزینه‌های گمرکی ممنوع است که این امر در راستای اصل عدم تبعیض بین اعضا مقرر شده است؛ بنابراین می‌توان گفت در ماده ۲۰ گات، محدودیت وارداتی اعمال شده به دلایل مرتبط با سلامت، معمولاً ماهیتی تبعیض آمیز دارند؛ ولی این تبعیض مشروع است و استثنایی است که بر ماده ۱۱ گات اعمال شده و طبق آن به کشورها اجازه داده شده است، زمانی که سلامت و بهداشت عمومی با خطر روبه رو شد، می‌توانند واردات کالا را محدود کنند (موسوی زنور، ۱۳۹۲، ص ٤٢٣).

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

لازم به ذکر است که برای اجرای این ماده توسط هریک از اعضاء، یکسری شرایط باید رعایت شود که آنها را شرایط توجیه پذیری اجرای ماده ۲۰ گات می‌نامیم که به شرح ذیل هستند:

۳-۱-۱. اعمال محدویت باید با «حسن نیت» باشد

یکی از شرایطی که برای اجرای تمامی موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی و حتی فراتر از آن، اجرای تمامی موافقتنامه‌های بین‌المللی لازم است، حسن نیت در اجرای موافقتنامه‌ها است. از همین رو در اجرای ماده ۲۰ گات که ممکن است منجر به محدودیت تجارت و شاید هم تبعیض بین کشورها شود، داشتن حسن نیت یکی از شرایط اساسی برای اتخاذ تصمیم براساس ماده ۲۰ است؛ به عبارت دیگر می‌توان گفت حسن نیت به صورت ذاتی جزء تعهدات کشورها، در اجرای موافقتنامه گات و علی‌الخصوص ماده ۲۰ آن می‌باشد (WTO agreements and public health 2002 PP 30,31).

۳-۱-۲. تبعیض «قابل توجیه» باشد

محدودیت‌های وارداتی اعمال شده به دلایل مربوط به سلامت، معمولاً ماهیتی تبعیض آمیز دارند؛ اما اعمال این محدودیتها توسط اعضای سازمان تجارت جهانی بر واردات محصولات تولیدی عضو دیگر (در مواردی که این محصولات خطر مشخصی را بر سلامت ایجاد می‌کند)، اصلاً غیر عادی نیست. (موسوی زنور، ۱۳۹۲، ص ۲۴۲-۲۴۳)؛ بنابراین این محدودیت‌های تجاری به نوعی با تبعیض همراه است اما این تبعیض باید براساس ماده ۲۰ گات باشد که این امر موجب مشروع بودن آن می-شود. همچنین این تبعیض باید بین تمام کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی که شرایط مشابه دارند، اعمال شود. بدین معنی که اعمال محدودیت تجاری نسبت به کالای تهدید کننده سلامت و بهداشت عمومی، باید جدا از مبدأ و محل تولید آن، یکسان باشد و نسبت به تمام کشورهایی که قصد صادرات آن محصول با آن شرایط

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

را به آن کشور اتخاذ کننده محدودیت تجاری را دارند، به طور برابر اعمال شود تا تبعیض موجه باشد.

پرونده برزیل در مورد تایرهای مجدداً روکش شده، نمونه بارز همین مطلب است که در آن رکن استیناف سازمان تجارت جهانی، اقدامات برزیل را متضمن تبعیض خود سرانه و غیر قابل توجیه دانست و در نتیجه ناقض ماده ۲۰ گات اعلام کرد (WTO Appellate Body report, Brazil-retreaded tyres, P. 233-239, 252))مبنای نتیجه‌گیری رکن استیناف تبعیض آشکاری بود که دولت برزیل در اعمال محدودیت‌های وارداتی علیه کشورهای غیر عضو مرکوسور[1] اعمال می‌کرد (موسوی زنور،۱۳۹۲، ص ۲۳۳).

۳-۱-۳. محدودیت تجاری اعمال شده، برای حفظ سلامت و بهداشت عمومی «ضروری» باشد

همانطور که در ابتدای بند ب ماده ۲۰ گات مشاهده شد از عنوان «ضرورت» استفاده شده که عملاً تفسیر این ماده را با سختی همراه می‌کند. تعیین ضروری بودن یا نبودن اقدامات برای حفظ سلامت، بحث برانگیزترین و دشوارترین قسمت بررسی‌های موضوع بند ب ماده ۲۰ گات است (موسوی زنور، ۱۳۹۲، ص ٤٢٦).

موضوع ضروری بودن اقدامات (محدودیت تجارت) که مکرراً موجب اختلاف اعضای سازمان تجارت جهانی می‌شد و معیارهای مشخصی برای تعیین آن وجود نداشت، با انعقاد موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی برطرف شد و در این موافقتنامه، معیارهایی برای ضروری بودن اقدامات برای حفاظت از سلامت و بهداشت عمومی، تعیین شد (این موافقتنامه را در آینده به صورت دقیق بررسی خواهیم کرد).

---

۱. Mercosur

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

در نهایت باید بگوییم که اگر کشوری بخواهد طبق ماده ۲۰ گات و استثنائاتی که مربوط به سلامت و بهداشت عمومی در این ماده آمده است، تجارت را محدود کند باید این سه امر (حسن نیت، موجه بودن تبعیض و ضرورت) را رعایت کند تا اقدامات آن کشور مورد تأیید اعضای سازمان تجارت جهانی قرار گیرد و به بیانی دیگر، اقدامات آن کشور تحت شمول ماده ۲۰ گات قرار گیرد.

۳-۲. موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس)

موافقتنامه گاتس درست مانند موافقتنامه گات، اعضای سازمان تجارت جهانی را ملزم می‌کند مطلوب‌ترین رفتاری که در مورد خدمات یا عرضه کننده خدمتی در مورد یک کشور دیگر اعمال می‌کنند، بدون قید و شرط و به طور خودکار در مورد خدمات مشابه یا عرضه کنندگان مشابه که توسط سایر اعضای سازمان ارائه می‌شود نیز، اعمال کنند (هرچند که مؤلفه‌های اعمال قاعده در دو موافقتنامه در عمل کاملاً متفاوت‌اند) (همان، ص ۲٤۸). در همین راستا در ماده ۱٤ موافقتنامه گاتس[۱] مانند ماده ۲۰ گات صریحاً به حق حفاظت از بهداشت عمومی اشاره شده است (وحید بزرگی و همکاران ۱۳۸۸ ص ٤۰). در این ماده که تحت عنوان استثنائات عمومی بیان شده است، صدر ماده دقیقاً شبیه ماده ۲۰ گات است و در آن اشاره به لزوم رعایت، اصل عدم تبعیض شده است و بند ب ماده ۱٤ هم دقیقاً مانند بند ب ماده ۲۰ گات اشاره به امکان وضع قواعد تبعیض آمیز با استناد به حفاظت از بهداشت و زندگی انسانها، حیوانات و گیاهان دارد (همان)؛ اما نکته جالب توجه اینجاست که در ماده ۱٤ گاتس،

---

۱. GATS. Article 14. Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where like conditions prevail, or a disguised restriction on trade in services, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any Member of measures:
(b) necessary to protect human, animal or plant life or health

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

هیچ اشاره‌ای به حفاظت از منابع طبیعی تمام شدنی که در ماده ۲۰ گات جزء یکی از استثنائات بود، نشده است.

در نگاه اول شاید تصور شود بیان این موضوع در موافقتنامه گاتس، تکرار مکررات است ولی باید به این نکته توجه کرد که موضوع موافقتنامه گات، تجارت کالا است در صورتی که موضوع موافقتنامه گاتس تجارت خدمات می‌باشد و این عامل تمایز بین این دو موافقتنامه، باعث شده تا منعقد کنندگان موافقتنامه گاتس، این بند که در مورد حفاظت از سلامت و بهداشت عمومی است را در موافقتنامه گاتس، مجدداً درج کنند.

در انتها می‌توان گفت هر معیاری که برای اقدام براساس ماده ۲۰ گات احتیاج است تا اقدام مورد اعتراض کشورهای دیگر قرار نگیرد، در ماده ١٤ موافقتنامه گاتس هم حاکم است. بدین معنا که هر کشورکه می‌خواهد محدودیتهایی در تجارت خدمات ایجاد کند باید در اقداماتش حسن‌نیت داشته باشد. ثانیاً این اقدام بدون تبعیض اعمال شود یا به عبارت دیگر، تبعیض قابل توجیه باشد. ثالثاً ضرورت محدود کردن تجارت برای حفاظت از بهداشت و زندگی انسانها، حیوانات و گیاهان به اثبات برسد.

۳-۳. موافقتنامه جنبه‌های تجاری مرتبط با حقوق مالکیت فکری (تریپس)

همانطور که توضیح داده شد موافقتنامه تریپس، حاوی موضوعات مربوط به مالکیت فکری از جمله حق اختراع، علائم تجاری، اسرار تجاری و ... است. این موضوعات ارتباط مهمی با بهداشت عمومی دارند، بدین توضیح که نوآوری‌های جدید در زمینه علوم بهداشتی و تکنولوژیهای مربوط به آن، از طریق قواعد و اصول موافقتنامه تریپس مورد حمایت قرار می‌گیرد.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

در همین راستا در اعلامیه دوحه[۱] که دقیقاً مربوط به رابطه مالکیت فکری و بهداشت عمومی است، تلاش می‌شود نظام حقوق مالکیت فکری متعادلی ایجاد شود که هم بتواند مشوق‌های مناسبی را برای توسعه مشارکت افراد و شرکتها در تحقیق و توسعه و همین طور یافتن درمان بیماریها ارائه کند و در مقابل هم بیماران و دولتها بتوانند به نتایج حاصل از این پیشرفتهای علمی به نحو مطلوب و یا قیمت مناسب دسترسی پیدا کنند(Haochen Sun 2004 P 150) .

در ادامه برای درک بهتر ارتباط بین موافقتنامه تریپس و بهداشت عمومی، ابتدا حوزه‌هایی از مالکیت فکری که با بهداشت عمومی در ارتباط است را بیان می‌کنیم، سپس استثنائاتی که موافقتنامه تریپس به‌خاطر بهداشت عمومی بر تجارت آزاد پذیرفته است مورد بحث خواهند گرفت.

۳-۳-۱. حوزه‌هایی از مالکیت فکری که تحت پوشش موافقتنامه تریپس است و با بهداشت عمومی ارتباط دارد

۳-۳-۱-۱. حق اختراع و ارتباط آن با بهداشت عمومی

از جمله اهداف اعطای حق اختراع این است که مردم به صنعت و خلاقیت روی بیاورند. باید توجه داشت برای اختراع برخی داروهای خاص، حتی بیش از یک میلیارد دلار هزینه لازم است[۲]. بر همین اساس اگر دولت به شخصی که آن را اختراع کرده اجازه بدهد انحصاراً از آن اختراع درآمد کسب کند باعث ایجاد انگیزه برای نوآوری‌های بیشتر می‌شود؛ ولی اگر دیگران بتوانند به راحتی از آن اختراع استفاده

---

۱. اعلامیه دوحه در مورد مواقتنامه تریپس و بهداشت عمومی است که توسط کنفرانس وزیران سازمان تجارت جهانی در سال ۲۰۰۱ تصویب شد که در آن بر انعطافهایی برای دسترسی آسان‌تر به داروهای ضروری تأکید شد.

۲. برای اطلاعات بیشتر ر.ک: Epstein Richard A and Kieff, F. Scott (last visited 2018/7/22), "Questioning the Frequency and Wisdom of Compulsory Licensing for Pharmaceutical Patents" p 78 et seq

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

کنند، دیگر کسی به نوآوری و کشف داروهای جدید روی نمی‌آورد؛ بنابراین دولت باید از افرادی که سرمایه و عمر خود را هزینه کرده و اختراعی (دارویی جدید) را ابداع کرده‌اند، حمایت کند که به آن حق بر اختراع می‌گویند نجفی، ۱۳۹۲، ص ۲۶۰(؛ بنابرین حق بر اختراع یکی از الزامات بهداشت عمومی است؛ زیرا به موجب آن، حق انحصاری ساخت، عرضه، فروش و ... اختراع به دارنده آن اعطا می‌شود که این امر موجب افزایش سود مادی و در نتیجه افزایش انگیزه تولید کنندگان می‌شود و در نهایت، همین حمایت از دارو و فناوری‌های جدید و حفظ انگیزه برای سرمایه گذاری در این عرصه موجب می‌شود، سلامت انسانها در مقابل بیماریها مورد حفاظت بهتری قرار گیرد (Promoting Access to Medical Technologies and Innovation 2013, p. 12)[1] البته این حمایتها استثنائاتی هم دارد که در ادامه آنها را بررسی خواهیم کرد.

از جمله نمونه‌هایی که در عرصه بین المللی، در این زمینه به وجود آمده و در مورد آن بحث شده است، پرونده داروهای ژنریک در کانادا است که موضوع آن عبارت بود از مقرراتی که در کانادا، به تمام شرکتها اجازه می‌داد از شش ماه قبل از پایان حمایت از حق اختراع هر یک از محصولات دارویی، برای بازاریابی آن محصولات جهت فروش پس از انقضای دوره مذکور، اقدام کنند و همچنین محصولات خود را از شش ماه قبل از انقضای دوره، برای فروش در آینده، انبار کنند (Canada-Patent protection of pharmaceutical products.paras 55.2(1)- 55.2(2)). این امر مورد اعتراض اتحادیه اروپا قرار گرفت. در نهایت هیأت بدوی رسیدگی به اختلافات اعضای سازمان تجارت جهانی، ضمن تأیید دیدگاه اتحادیه اروپا تأکید کرد استثنای انبار کردن محصولات پیش از پایان مدت حق اختراع، ناقض بند ۱ ماده ۲۸ تریپس است.

لازم به ذکر استثبت اختراع به معنای اجازه تولید به مخترع نیست بلکه به معنای جلوگیری از ساخت، استفاده و تولید دیگران از اختراع است. در واقع این ثبت به معنای ایمن بودن محصول برای مصرف کنندگان و قابلیت درمان بیماری نیست و

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

برای کسب مجوز تولید، باید توسط مرجع صالح آزمایشاتی بر روی اختراع انجام شود تا مشخص شود این اختراع برای سلامت انسانها مفید است یا خیر و آیا قابلیت تولید دارد یا خیر؟ (WTO Agreements and Public health 2002, P. 44)

۳-۳-۱-۲. علائم تجاری و تأثیر آن در بهداشت عمومی

همانطور که در قبل بیان شد، شرکت‌های دارویی برای طی مراحل تحقیقات و کشف داروها، مبلغ قابل توجهی هزینه می‌کنند. علاوه بر آن به طور معمول از کشف یک داروی جدید در آزمایشگاه‌ها تا زمانی که یک شرکت داروسازی بتواند آن را به صورت قابل مصرف، برای بیماران به بازار دارویی عرضه کند، حدود ۱۰ سال طول می‌کشد. برای جبران این هزینه‌ها، شرکت‌های دارو سازی، داروهای جدید خود را به عنوان اختراع ثبت می‌کنند و تحت عنوان یک علامت تجاری خاص داروی خود را به صورت انحصاری در بازار عرضه می‌کنند که این انحصار طبق قوانین بین‌المللی حدود ۱۵ تا ۲۵ سال است (نجفی، ۱۳۹۲، ص ۲٦۰) (در ایران مدت حمایت از اختراع ۲۰ سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه اختراع است)؛ اما موضوع اصلی در این بحث مدت انحصار دارو نیست بلکه موضوع، علامت تجاری است که آن داروها تحت آن عنوان، در بازار عرضه می‌شود و باید گفت مهمترین وظیفه این علائم تجاری در زمینه دارو، جلوگیری از عرضه داروهای تقلبی[۱] در کشورها است به‌نحوی که زمانی یک علامت تجاری مورد شناسایی کشورها قرار می‌گیرد و از اعتبار خاصی برخوردار می‌شود، این امر موجب می‌شود تا بیمار با اطمینان خاطر از داروهای حاوی آن علامت تجاری استفاده کند؛ زیرا داروهایی که توسط این علامت تجاری عرضه می‌شود، داده‌های آزمایشگاهی مشخصی دارد و به بهبود سلامت انسانها کمک می‌کند و در نهایت همین امر موجب می‌شود داروهای تقلبی جایگاهی در بازارهای دارویی نداشته باشند.

---

۱. Counterfeit drugs

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

۳-۳-۱-۳. اسرار تجاری و تأثیر آن بر بهداشت عمومی

«اسرار تجاری، به دانش فنی محرمانه و اطلاعات مفید با ارزش تجاری اطلاق می‌شود که برای اجرای فعالیتهای صنعتی خاص و یا برای گسترش فنون سودمند یک هدف صنعتی، ضرورت دارند و اقدامات متعارف برای محرمانه نگهداشتن آن‌ها اتخاذ می‌شود» (محسن صادقی، ۱۳۸٦، ص ۲٦۰). در حوزه دارو و بهداشت هم یکسری از اسرار وجود دارد که هم برای دارنده آن منفعت تجاری دارد و هم موجب ارتقاء سلامت و بهداشت عمومی جامعه می‌شود. حال اگر از این اسرار تجاری حمایت نشود و هر فردی بتواند به صورت آزادنه از آن استفاده کند، انگیزه‌ای برای محققین در زمینه تولید دارو باقی نمی‌ماند تا بخواهند داروهای جدیدی را تولید کنند؛ بنابراین حق حمایت از اسرار تجاری مانند حق ثبت اختراع باید مورد حمایت قرار گیرد تا سلامت و بهداشت عمومی ارتقاء پیدا کند تا جامعه در مقابل بیماریهای جدید محفوظ بماند.

۳-۳-۲. راهکارهای ارائه شده از سوی موافقتنامه تریپس برای حفاظت از سلامت و بهداشت عمومی

اکنون پرسش این است که اگر حقوقی که موافقتنامه تریپس برای صاحبان حقوق مالکیت فکری به رسمیت شناخته با منافع کل جامعه، علی الخصوص مسائل بهداشتی در تضاد باشد، کدام یک بر دیگری ارجحیت دارد؟ در پاسخ باید گفت منعقد کنندگان موافقتنامه تریپس، استثنائاتی را در این موافقتنامه گنجانده‌اند تا در موارد ضرورت بین حقوق صاحب مالکیت فکری و جامعه، تعادلی ایجاد شود که به بررسی هریک از آنها می‌پردازیم.

در موافقتنامه تریپس موادی وجود دارد که حق حفاظت از بهداشت عمومی، از جمله دسترسی به دارو را برای اعضاء به رسمیت شناخته است. مهم‌ترین موادی که به کلیت اصل حق حفاظت از بهداشت اشاره می‌کنند، عبارتند از: بند ۱ ماده ۸، بند ۲ و ۳

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

ماده ۲۷ و همچنین ماده ۳۰ این موافقتنامه که بسیار وسیع است. همین‌طور قواعدی در مورد مجوزهای اجباری[۱] و واردات موازی[۲]، وجود دارند (Promoting Access to Medical Technologies and Innovation 2013 pp88-89) که برای بررسی دقیق‌تر آن‌ها، لازم است هرکدام از این موارد مستقلاً تبیین شود.

۳-۳-۲-۱. ماده ۸ بند ۱

«اعضا در تنظیم و اصلاح قوانین و مقررات ملی خود می‌توانند اقدامات لازم را برای حفظ بهداشت و تغذیه و همچنین گسترش منافع عمومی در بخش‌های حائز اهمیت حیاتی برای توسعه اجتماعی-اقتصادی و تکنولوژیک اتخاذ کنند، مشروط بر آنکه اقدامات مزبور با مقررات موافقتنامه حاضر انطباق داشته باشد».[۳] این مقرره در اصول اساسی موافقتنامه تریپس آمده است و همین مطلب بیانگر آن است که موضوعاتی مانند بهداشت عمومی تا چه اندازه برای منعقد کنندگان موافقتنامه تریپس (اعضای سازمان تجارت جهانی) اهمیت دارد.

این بند حق حفاظت از بهداشت را برای اعضاء به رسمیت شناخته، ولی استفاده از این حق را مشروط به رعایت مقررات موافقتنامه تریپس کرده است. لازم به ذکر است با توجه به اصل صحت، اقدامات دولتها در وهله اول مطابق با این موافقتنامه فرض می‌شود، مگر اینکه عضو دیگر سازمان عدم انطباق را اثبات کند (وحید بزرگی وهمکاران، ۱۳۸۸، ص ٤٠).

---

۱. Compulsory licensing

۲. parallel imports

۳. Article8.1. Members may, in formulating or amending their laws and regulations, adopt measures necessary to protect public health and nutrition, and to promote the public interest in sectors of vital importance to their socio-economic and technological development, provided that such measures are consistent with the provisions of this Agreement.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

در همین راستا، گرچه در بیانیه دوحه بر حفاظت از مالکیت فکری برای تولید داروهای جدید تأکید شده است، ولی مطابق با اصول حاکم بر تریپس و بیانیه دوحه مفاد موافقتنامه تریپس باید به نحوی تفسیر و اجرا شود که از حق اعضای سازمان تجارت جهانی برای حفاظت از سلامت عمومی، علی الخصوص ارتقای دسترسی همگان به داروها، حمایت شود (Doha Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health. 2001).

۳-۳-۲-۲. ماده ۲۷ بند ۲ و ۳ (موضوع قابل ثبت)

بند ۲: «اعضا می‌توانند از اختراعات قابل ثبت، اختراعاتی را مستثنی سازند که ممانعت از استفاده تجاری از آنها در قلمرویشان برای حفظ نظم عمومی یا اخلاق، از جمله حفظ حیات یا بهداشت انسان، حیوان یا گیاه یا برای اجتناب از لطمه جدی به محیط زیست ضرورت دارد، مشروط بر اینکه چنین استثنایی صرفاً به این خاطر نباشد که قانونشان چنین استفاده‌ای را منع کرده است».

بند ۳: اعضا همچنین می‌توانند در مورد قابل ثبت بودن اختراعات استثنائات زیر را قائل شوند:

(الف) روش‌های تشخیص، درمان و جراحی برای مداوای انسان یا حیوان ....[۱]

نکته اول راجع به بند ۲ ماده ۲۷ این است که این مقرره، معنای وسیعی از نظم عمومی و اخلاق را ارائه کرده و آن را شامل حق حفاظت از زندگی یا سلامت انسانها، حیوانات و گیاهان دانسته است؛ اما نکته دوم این است که این مقرره بسیار شبیه بند

---

۱. Article 27.2.commercial exploitation of which is necessary to protect *ordre public* or morality, including to protect human, animal or plant life or health or to avoid serious prejudice to the environment, provided that such exclusion is not made merely because the exploitation is prohibited by their law.
3. Members may also exclude from patentability:
(a) diagnostic, therapeutic and surgical methods for the treatment of humans or animals;

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

ب ماده ۲۰ گات است و به نظر می‌رسد اصولی که در نگارش این دو مقرره وجود داشته، یکسان است و حتی سعی شده تا در استفاده از الفاظ هم شبیه به هم باشند. در این مقرره، دقیقاً شبیه ماده ۲۰ گات از لفظ (ضروری) استفاده شده است و به نظر می‌رسد، در این موافقتنامه هم واژه «ضروری» مورد اختلاف واقع شود و تفسیرهای متفاوتی از آن شود.

به هرحال به نظر می‌رسد موافقتنامه تریپس در پی دنبال کردن رویه ماده ۲۰ گات بوده است و نخواسته از آن عدول کند؛ اما نکته سوم این بند این است که باید بین استفاده از اختراع و لطمه دیدن نظم عمومی از جمله حیات یا بهداشت انسان، حیوان یا گیاهان یک رابطه‌ی عینی وجود داشته باشد (وحید بزرگی وهمکاران، ۱۳۸۸، ص ٤٠) و این بدان معنا است که به خطر افتادن حیات و بهداشت انسانها و... از طریق استفاده از اختراع، باید قابل اثبات باشد تا این ممانعت از استفاده از حق اختراع، قانونی و سازگار با موافقتنامه تریپس باشد.

بند ۳ ماده ۲۷ هم این اختیار را به اعضا می‌دهد تا روش‌های تشخیص، درمان و جراحی را از اختراعات قابل ثبت، استثنا کنند. نکته حائز اهمیت اختیاری بودن این مقرره است و اعضاء می‌توانند این استثنا را اجراء نکنند و موضوعات این بند را قابل ثبت بدانند.

۳-۳-۲-۳. ماده ۳۰ موافقتنامه تریپس و استثنائات وسیع

براساس ماده ۳۰ «اعضا می‌توانند استثنائات محدودی را در مورد حقوق انحصاری ناشی از حق اختراع قائل شوند مشروط بر اینکه استثنائات مزبور، مغایرتی غیر معقول با استفاده معمولی از اختراع ثبت شده نداشته باشد و به منافع مشروع مالک

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

اختراع ثبت شده (با توجه به منافع مشروع اشخاص ثالث)، لطمه‌ای غیر معقول وارد نیاورد».[۱]

این مقرره بسیار وسیع می‌باشد و ممکن است طیف وسیعی از استثنائات، با استناد به این مقرره وضع شود. همین وسیع بودن سبب بروز اختلافات گسترده‌ای در عرصه بین‌المللی می‌شود که نظیر آن همان پرونده داروهای ژنریک کانادا است که قبلاً توضیح داده شد و در آن کانادایی‌ها اعتقاد داشتند، بر اساس این مقرره، اقدامات آنها قانونی است هرچند که در نهایت این ادعای آنها توسط هیأت حل و فصل اختلافات سازمان تجاری رد شد (Canada-Patent protection of pharmaceutical products.paras 55.2(1)- 55.2(2)).

۳-۳-۲-۴. صدور مجوزهای اجباری[۲]

واژه «مجوز اجباری» در موافقتنامه تریپس دیده نمی‌شود؛ اما در صدر ماده ۳۱ این موافقتنامه به «استفاده دیگران بدون اجازه از صاحب حق» اشاره شده است که مجوز اجباری، تنها قسمی از آن است؛ چرا که استفاده «دیگران» به معنای استفاده دولتها از طریق مجوز هم هست. حال ممکن است این مجوز برای دارو و اختراعات مختص سلامت و بهداشت عمومی باشد و یا اختراعات در زمینه دیگر (WTO Agreements and Public health 2002 P 45). در توافقنامه تریپس دلایلی که دولتها بتوانند مجوز اجباری صادر کنند را محدود نمی‌کند و تنها برای صدور اینگونه مجوزها شرایطی را تعیین کرده که رعایت آنها الزامی است (صادقی، ۱۳۷۸، ص ۵۳۰).

---

۱. Article30. Members may provide limited exceptions to the exclusive rights conferred by a patent, provided that such exceptions do not unreasonably conflict with a normal exploitation of the patent and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the patent owner, taking account of the legitimate interests of third parties.

۲. Compulsory licensing

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

در بند ۵ بیانیه دوحه هم صدور اینگونه مجوزها مورد تأیید قرار گرفته است و در آن بیان شده هر عضو حق دارد مجوزهای اجباری را اعطاء کند و آزاد است، عرصه‌های مربوط به پروانه‌های اعطا شده را مشخص نماید (Doha Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health 2001).

در سال ۲۰۰۳ و در ژنو، در رابطه با پاراگراف شش اعلامیه دوحه که اعلام کرده بود با توجه به واقف بودن بر مشکلات دارویی کشورهای در حال توسعه و موانعی که بر سر راه صدور مجوز اجباری در این رابطه است شورای تریپس تا قبل از پایان سال ۲۰۰۲ باید راه حل این مشکل را پیدا کند، شورای عمومی رویکردی جدید در رابطه با مانع تأمین بازار داخلی[۱]، برای مجوزهای اجباری (مذکور درموافقت نامه تریپس) را ارائه کرد و به امکان صدور مجوز اجباری برای اختراعات دارویی مورد نیاز عمده کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی پرداخت. مفروض شورا آن بود که به خصوص کشورهای کم‌تر توسعه یافته و در حال توسعه شرایط لازم برای سرمایه گذاری مناسب را در حوزه دارو نداشته است و بنابراین این کشورهای توسعه یافته هستند که با اتخاذ ارزیابی‌های مذکور در تریپس باید به صدور مجوز اجباری بپردازند.

بر همین اساس شورای عمومی در تکمیل پاراگراف ٦ بیانیه دوحه معافیتهای لازم را در خصوص امکان ندیده گرفتن شروط مندرج در بند تریپس در خصوص محصولات اعطا کرد. شورا بدین وسیله، توانست به بعضی از کشورها، اجازه واردات داروهایی را بدهد که با مجوز اجباری و در کشور دیگری تولید شده بودند و این تدبیر مانع بند F ماده ۳۱ در رابطه با تولید داخلی دارو برای کشورهای آفریقای جنوبی، برزیل و... را از بین برد. پاراگراف ٦ اعلامیه دوحه توجه شورای تریپس را به بخشی از مشکلات کشورهای در حال توسعه یعنی نیازهای دارویی و طرق حل آن

---

۱. Supply the domestic market

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

متوجه می‌کند و آن را متوجه قابلیت‌های انعطاف پذیر تریپس و هم چنین مـاده ۳۰ آن می‌کند.

در سال ۲۰۰۵ شورای وزیران سازمان جهانی تجارت، تریپس را اصلاح و در واقع، تکمیل کرد و برهمین اساس ماده ۳۱ مکرر تریپس تصویب شد. همچنین ضمیمه‌ای به موافقتنامه تریپس پس از ماده ۷۳ آن ضمیمه گردید. براساس این اصلاحات راجع به بندهای **f** و **h** ماده ۳۱ معافیت‌های لازم به نحو قطعی تصویب شد و از تصمیم به قانون تبدیل گردید. این اصلاحیه با به حد نصاب رسیدن، بالاخره از ۲۳ ژانویه ۲۰۱۷ رسماً اجرایی شد و نیازهای دارویی کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته باعث شد اولین اصلاحیه بر معاهدات سازمان تجارت جهانی از بدو پیدایش سازمان وارد شود که انصافاً اقدامی بزرگ به نفع این دسته از کشورها بود. البته باید توجه داشت از لحاظ حقوقی همان‌طور که ملاحظه شد، از مدتها قبل این تسهیلات اعمال می‌شد، ولی اکنون تریپس رسماً اصلاح شده است[۱] (https://www.wto.org/english/news_e/news17_e/heal_30jan17_e.htm).

به نظر می‌رسد این موفقیت در سایر حوزه‌ها هم در صورت اتحاد کشورهای کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه قابل تکرار باشد و در هر حال تجربه‌ای

---

۱. روبرتو آزودو (Roberto Azevêdo) دبیر کل سازمان تجارت جهانی پس از تصویب دائمی این اصلاحیه، بیان داشت: «این یک اصلاحیه بسیار مهم است. این اطمینان قانونی را فراهم می‌آورد که داروهای عمومی را می‌توان با قیمت‌های معقول صادر کرد تا نیاز کشورهایی را که ظرفیت تولید دارو ندارند یا کشورهایی که دارای ظرفیت محدود هستند، را تأمین نمود. با انجام این اقدام، به کشورهای آسیب پذیر، با امکان دسترسی به داروهایی که نیازهای آنها را برآورده می‌کنند، کمک می‌شود تا به مقابله با بیماری‌هایی مانند HIV / AIDS، سل، مالاریا و سایر بیماری‌ها اقدام کنند». سخنان نماینده بنین از طرف کشورهای کمتر توسعه یافته هم قابل توجه است که این اصلاحیه را پاسخی قانونی برای مشکلات دسترسی به داروها برای درمان بیماری‌هایی که صدها میلیون نفر در کشورهای در حال توسعه و به ویژه کمتر توسعه یافته درگیر هستند، دانست و همچنین اعلام کرد این اصلاحات نشان می‌دهد که قواعد تجارت بین‌الملل، ابعاد توسعه را در نظر گرفته و به دستیابی به اهداف توسعه پایدار کمک می‌کنند. (https://www.wto.org/english/news_e/news17_e/heal_30jan17_e.htm).

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

بسیار موفق تلقی می‌شود. در هر حال این تغییر اثبات می‌کند، دست کم در سازمان تجارت جهانی بر روی کاغذ، سلامتی انسانها از کسب سود مهمتر است[۱].

۳-۳-۲-۵. واردات موازی[۲]

در صحنه تجارت بین‌الملل علاوه بر محصولاتی که با اجازه صاحب حق مالکیت فکری از کشور تولید کننده به کشور دیگری وارد می‌شود، محصولاتی نیز که در بازار داخلی کشور تولید کننده به فروش رسیده است، ممکن است به صورت موازی به کشور دوم وارد شوند (به قیمت ارزان‌تر) که این وضعیت واردات موازی نام گرفته است (Rothnie,w, 1993,p. 1). از این مفهوم در ماده ٦ موافقتنامه تریپس به عنوان «فرسایش (پایان) حق مالکیت فکری»[۳] استفاده شده است.

ماده ٦ موافقتنامه تریپس به کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته بسیار توجه کرده و اجازه داده است که کشورها بر اساس قوانین خود واردات موازی را مجاز بدانند، برای کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته، واردات موازی در مواقعی که قیمت دارو بالا بوده به عنوان یک راه حل مهم جهت دسترسی بیشتر به داروها و تأمین سلامت و بهداشت عمومی مطرح است (شیخی، ۱۳۸۵، ص ۲۲).

در نهایت می‌توان گفت موافقتنامه تریپس هم مانند سایر موافقتنامه‌های بنیادین سازمان تجارت جهانی نگاه ویژه‌ای به سلامت و بهداشت عمومی داشته و در آن سعی شده است، بین حقوق دارنده حق مالکیت فکری و سلامت و بهداشت عمومی تعادلی ایجاد شود تا ضمن حفظ حقوق دارنده حق مالکیت فکری، کشورها بتوانند از حیات و سلامت انسانها، حیوانات و گیاهان حفاظت کنند. همین اصل هم در بیانیه

---

۱. البته مشکلی که در عمل نیاز به مطالعه مستقلی دارد، بحث تعهدات تحمیلی فراتریپسی TRIPS-Plus از سوی کشورهای صنعتی قدرتمند بالاخص آمریکا بر دیگر کشورها، در قالب معاهدات دو یا چندجانبه است که به نوعی دور زدن تریپس است و بالاخص زمانی که در حوزه دارو باشد قطعاً مشکل‌زا است.

۲.Parallel importe

۳. exhaustion of intellectual property rights

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

دوحه در سال ۲۰۰۱ که در مورد مالکیت فکری و بهداشت عمومی است، بیان شده و در آن تأکید شده است که موافقتنامه تریپس، نباید مانع اقدامات اعضا برای حفظ سلامت و بهداشت عمومی شود.

۳-۴. موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت[۱]

همانطور که در مباحث قبل بیان شد در موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی، در موارد ضروری برای اعضاء حق اتخاذ معیارها و استانداردهایی برای حفاظت از بهداشت و زندگی انسانها، حیوانات و گیاهان را به رسمیت شناخته است؛ اما تعیین این معیارها و استانداردها و موارد ضرورت به اعضا سپرده شده است و این امر ممکن است شائبه حمایت از تولیدات داخلی که نهایتاً منجر به تبعیض در تجارت بین-الملل می‌شود، ایجاد می‌کند. اعضای سازمان تجارت جهانی برای جلوگیری از تبدیل استانداردها به موانعی در برابر تجارت آزاد جهانی، ضوابط و مقرراتی در این زمینه در قالب دو موافقتنامه (موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت) و (موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی) منعقد کرده‌اند. در هر دوی این موافقتنامه‌ها، سلامت به عنوان هدفی قانونی برای محدود کردن تجارت در نظر گرفته شده است (WTO Agreements and Public health, 2002, p32). هرچند که بین این دو موافقتنامه، شباهت‌هایی وجود دارد ولی از نظر دامنه استانداردها و مقرراتی که تحت شمول هر موافقتنامه قرار می‌گیرد، تفاوت دارند. از این رو، در این قسمت موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت و سپس موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی بررسی می‌شود.

موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت حاوی مقرراتی در زمینه بر چسب زنی غذاها، نوشیدنی‌ها وداروها، بسته‌بندی و برچسب زنی مواد شیمیایی خطرناک و مواد

---

۱. Agreement on technical barriers to trade.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

سمی، مقررات ایمنی مربوط به اسباب بازی و سایر روش‌های تولید مؤثر بر خصوصیات محصول و الزامات بسته بندی و برچسب زنی می‌باشد.

این موافقتنامه دربردارنده اصولی است تا هرگونه محدودیت تجاری اعمال شده، دارای ضوابط و شرایطی باشد.

۱. اصل عدم تبعیض: عدم تبعیض که جزء اصول بنیادین سازمان تجارت جهانی است به معنای این است که اگر یکی از اعضاء، الزامات خاصی را برای کالاهای وارداتی اعمال کرد، باید الزامات مشابهی را برای تولیدات داخلی مشابه آن کالا اعمال کند (رفتار ملی)[۱] همچنین اعضا باید تلاش کنند اگر قواعدی برای واردات از یک کشور اعمال شود، برای واردات مشابه آن محصول از سایر کشورها نیز اعمال شود (رفتار دولت کامله الوداد)[۲].

۲. اجتناب از ایجاد موانع غیر ضروری بر سر راه تجارت: این اصل بدان معنا است که اعضا باید الزامات فنی را به شیوه‌ای طراحی کنند که بیش از حد لزوم برای اجرای یک هدف قانونی، محدودیت تجاری ایجاد نکند. (WTO Agreements and Public health 2002, p. 33) در این راستا در بند ۲ ماده ۲ موافقتنامه تصریح شده است که «اعضا باید تضمین کنند که مقررات فنی به منظور ایجاد موانع غیر لازم بر سر راه تجارت بین الملل تصویب و اجرا نگردد».

۳. اصل هماهنگ سازی مقررات فنی و استانداردها و رویه‌های ارزیابی: این اصل در هر دو موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت و موافقتنامه اقدامات گیاهی و بهداشت گیاهی مورد تأکید قرار گرفته است. در موافقتنامه موانع فنی بر سر راه تجارت از اعضا خواسته شده تا در مواردی که مقررات فنی و استانداردهای بین‌المللی در آن

---

۱. National treatment

۲. Most favored nation

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

زمینه وجود دارد، از آنها پیروی کنند؛ مگر آنکه آن معیارها، مغایر با اهداف مشروع آنها باشد یا به نحوی قابل قبول نتوانند از آنها استفاده کنند.

٤. اصل شفافیت: بر اساس این اصل از اعضا خواسته شده است الزامات فنی و استانداردهایی (اعم از داوطلبانه یا الزامی) را که تصویب کرده‌اند، طی اطلاعیه‌ای به اطلاع بازرگانان و کشورهای خارجی برسانند تا افراد از معیارهای تصویب شده اطلاعات کافی و وافی را در اختیار داشته باشند (کمالی اردکانی و همکاران، ۱۳۸۳).

۳-۵. موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی[۱]

موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی، با مذاکرات دور اروگوئه در مورد موافقتنامه کشاورزی در ارتباط است. موافقتنامه کشاورزی در پی کاهش تعرفه‌ها و یارانه‌های اعطایی به محصولات کشاورزی است که همین امر موجب نگرانی بعضی از اعضا می‌شد؛ زیرا به بهانه حفاظت از سلامت انسانها، حیوانات و گیاهان ممکن بود بعضی کشورها از محصولات داخلی خود حمایت کنند (WTO Agreements and Public health 2002, p.33). به همین دلیل موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی همراه با سایر موافقتنامه‌های اصلی سازمان تجارت جهانی امضا شد و در بند ۱ ماده ۲ آن[۲]، به اعضاء اجازه داده شده است تا استانداردها و معیارهای خودشان را برای واردات کالا اعمال کنند؛ اما این استانداردها و معیارها باید بر اساس موازین علمی پایه گذاری شده باشد؛ مگر در مورد اقدامات موقت (مطابق با بند ۷ ماده ۵) و همینطور این استانداردها و معیارها باید برای محافظت از زندگی انسان، حیوان و گیاهان ضروری باشد و نباید موجب تبعیض نسبت به کشورهایی که شرایط یکسانی

---

۱. Agreement on the application of sanitary and phytosanitary measures.

۲. Article 2.1: Members have the right to take sanitary and phytosanitary measures necessary for the protection of human, animal or plant life or health, provided that such measures are not inconsistent with the provisions of this Agreement.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

دارند، شود[۱]؛ به عبارت دیگر این موافقتنامه قصد محدود کردن اقدامات کشورها را دارد تا کشورها به هر دلیل ساده‌ای نتوانند تجارت آزاد را محدود کنند. در همین راستا مطابق تعریف موافقت نامه)ضمیمه الف، اقدام بهداشتی یا بهداشت گیاهی عبارتست از هر گونه حفاظت به‌عمل آمده از:

الف) حیات یا بهداشت انسان و حیوان، در برابر خطرات ناشی از افزودنیها، آلودگی‌ها، سموم یا ارگانیسم‌های بیماری‌زا در مواد غذایی، نوشیدنی‌ها یا خوراک دام؛

ب) حیات یا بهداشت انسان، در برابر خطرات ناشی از ورود، ایجاد یا شیوع بیماری-هایی که حیوانات، گیاهان یا محصولات، ناقل آنها هستند؛

پ) حیات یا بهداشت حیوان و گیاه، در برابر خطرات ناشی از ورود، ایجاد یا شیوع آفات، بیماری‌ها و ارگانیسم‌های عامل یا حامل بیماری؛

ت)قلمرو یک کشور، در برابر خسارات ناشی از ورود، ایجاد و شیوع آفات.[۲]

و در ادامه در همان پیوست، سطح مناسب حفاظت اینگونه تعریف شده است: «سطحی از حفاظت که عضو اتخاذ کننده اقدامات بهداشتی یا بهداشت گیاهی برای حفظ حیات یا سلامت انسان، حیوان یا گیاه در سرزمین خود مناسب بداند». (موسوی زنوز ۱۳۹۲ ص ٤١٧).

اما نکته حائز اهمیت دیگری که در موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی وجود دارد این است که در بند ۱ ماده ۱ این موافقتنامه صراحتاً اعلام شده اقداماتی که به صورت مستقیم یا غیر مستقیم بر روی تجارت بین‌الملل هیچ تأثیری ندارد،

---

۱. https://www.wto.org/english/tratop_e/sps_e/spsund_e.htm

۲.Agreement On The Application Of Sanitary And Phytosanitary Measures. Annex A. article 1.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

مشمول این موافقتنامه قرار نمی‌گیرد.[1] بنابراین اقداماتی که عملاً تأثیری در تجارت بین‌الملل ندارند، مشمول این موافقتنامه قرار نمی‌گیرد.

در همین راستا در پرونده‌ای در هیأت بدوی حل اختلاف اعضای سازمان تجارت جهانی که در مورد هورمون در اتحادیه اروپا بود، برای اعمال موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی، احراز دو شرط ضروری دانسته شد: ۱(اقدام مورد اختلاف باید با توجه به پیوست الف موافقتنامه، اقدام بهداشتی وبهداشت گیاهی محسوب شود ۲) این اقدامات باید تجارت بین الملل را تحت تأثیر قرار دهد (WTO Panel Report, EC-Hormons, Paras 8.36- 8.39).

اکنون که حوزه تأثیر گذاری این موافقتنامه و اقدامات مشمول آن مشخص شد، باید اصولی را که این موافقتنامه برای اعمال محدودیت بر تجارت ضروری دانسته شده است را بررسی کنیم.

۱. «ضرورت» در اعمال حفاظت: این مفهوم برگرفته از ماده ۲۰ گات می‌باشد و تنها در مواردی که حفاظت از سلامت و بهداشت عمومی ضروری است، اقداماتی برای محدودیت تجارت اتخاذ می‌شود تا از این طریق، تجارت هم در موارد کمتری محدود می‌شود (بند ٦ ماده ٥).

۲. تبعیض قابل توجیه: این معیار هم به طور کلی شبیه به معیارهای گات است. عدم تبعیض خودسرانه یا تبعیض موجه بدان معنا است که اعضاء نسبت به محصولات مشابه، نمی‌توانند سطوح حفاظت متفاوتی را در نظر بگیرند (بند ٥ ماده ٥).

۳. داشتن کمترین تأثیر در تجارت بین الملل: اعضا باید سطحی از حفاظت را به کار بگیرند که کمترین تأثیر را در تجارت داشته باشد (بند ٤ ماده ٥).

---

۱. Article 1.1: This Agreement applies to all sanitary and phytosanitary measures which may, directly or indirectly, affect international trade. Such measures shall be developed and applied in accordance with the provisions of this Agreement.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

٤. اصل معادل بودن[۱]: در این اصل، از مفهوم سطح مناسب حفاظت استفاده شده است. براساس این مقرره در صورتی که عضو صادر کننده، به طور عینی به عضو وارد کننده، ثابت کند که با اقداماتش سطح مناسب حفاظت بهداشتی یا بهداشت گیاهی، وارد کننده را تأمین می‌کند، عضو وارد کننده باید اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی آن عضو را به عنوان معادل قبول کند، حتی اگر این اقدامات با اقدامات خود آن عضو یا اقدامات مورد استفاده توسط سایر اعضا که محصول مشابهی را مبادله می‌کنند، متفاوت باشد (بند ۱ ماده ٤) (موسوی زنوز ۱۳۹۲، ص ٤۱۸،٤۱۷).

در نهایت باید گفت گرچه در نگاه نخست، موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی، شبیه به موافقتنامه موانع فنی بر سر را تجارت است، اما تفاوت‌هایی دارند. به عنوان نمونه، گرچه توافقنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی، طیف محدودی از شاخص‌های حفاظت از سلامت را تعریف می‌کند، اما الزامات بسیار دقیقی برای این شاخص‌ها کرده است؛ به طور مثال آنها بر اساس توجیهات علمی هستند. در مقابل، در توافقنامه موانع فنی بر سر راه تجارت طیف گسترده‌ای از الزامات فنی اعمال می شود و تنها به اطلاعات علمی قابل دسترس اشاره می‌کند که ممکن است یکی از شاخص‌های مربوط در ارزیابی خطر)ریسک (باشد. برخی از این الزامات فنی، از اهداف سلامت یا امنیت معرفی شده‌اند، اما الزامات دیگر جهت استاندارد سازی تولیدات، تضمین کیفیت یا اجتناب از فریب مصرف کننده است که در این موارد ممکن است، توجیه علمی با ارزیابی خطرها ارتباط کمتری داشته باشد (WTO Agreements and Public Health 2002, p.36, 37)؛ به عبارت دیگر در موافقتنامه اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی، مبنای اصلی برای قراردادن الزامات فنی، وجود توجیهات علمی است، در صورتی که در موافقتنامه موانع فنی بر سر راه

---

۱. Equivalence

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

تجارت، ممکن است الزامات فنی به دلایل دیگر مانند امنیت ملی آن کشور، اعمال شود هرچند که توجیه علمی هم می‌تواند یکی از دلایل آن باشد.

۴. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در پایان و به عنوان نتیجه می‌توان گفت که با توجه به موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی و قواعدی که در مورد بهداشت عمومی وجود دارد، این اجازه به اعضا داده شده است تا در صورت ضرورت برای حفاظت از زندگی و بهداشت انسانها، حیوانات و گیاهان (اهداف مشروع)، تجارت آزاد را با توجه به اصولی که هر کدام از موافقتنامه‌ها، در حوزه خود تعیین کرده است، محدود کنند؛ زیرا طبق مقدمه موافقتنامه تأسیس سازمان تجارت جهانی که در حکم قانون اساسی سازمان است، برای اعضای این سازمان، سلامت انسانها در اولویت است، هرچند که در این مسیر باید اصولی نظیر عدم تبعیض و شفافیت و... رعایت شود تا از محدود کردن غیر ضروری و تبعیض‌آمیز تجارت آزاد که از جمله اهداف مهم سازمان تجارت جهانی است، پرهیز شود.

بر همین اساس، هر یک از موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی در تلاش هستند تا ضمن حفظ اصول اساسی حاکم بر سازمان تجارت جهانی، به دولتها اجازه اِعمال محدودیت‌های تجاری در راستای اهداف بهداشتی را اعطا کنند، تا سلامت و بهداشت عمومی کشورها با تهدید روبه رو نشود.

در این راستا به نظر می‌رسد، علاوه بر کمیته اقدامات بهداشتی و بهداشت گیاهی موجود در سازمان تجارت جهانی، کمیته‌های تخصصی دیگری نیز برای نظارت بر اقدامات تأثیرگذار بر هر دو عامل بهداشت عمومی و تجارت تأسیس شود تا قبل از اینکه اختلافاتی مابین کشورها در مورد اینگونه اقدامات ایجاد یا پررنگ شود این کمیته‌ها با ارائه مشاوره‌های تخصصی، منجر به سازش میان این دو مصلحت شوند

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

و در نهایت هم از بهداشت عمومی و سلامت انسانها حفاظت شود و هم تجارت آزاد که یکی از اصول اساسی سازمان تجارت جهانی است، رعایت شود.

۵. منابع

۵-۱. فارسی

۱. انصاری، اعظم، «آزادسازی تجاری و حمایتهای بهداشتی با تأکید بر مقررات سازمان تجارت جهانی و مقررات داخلی»، *پایان نامه دفاع شده در دانشگاه تهران*، ۱۳۹۲.

۲. حبیبا، سعید «چالش‌های حقوق مالکیت فکری»، *فصلنامه حقوق*، شماره ٤، سال ۱۳۸٦.

۳. بزرگی، وحید و توکل، زهرا، «حق حفاظت از بهداشت عمومی در سازمان تجارت جهانی» *پژوهش حقوق وسیاست*، سال یازدهم، شماره ۲، پاییز وزمستان ۱۳۸۸.

٤. رضایی، محمد تقی، *نظام حقوقی سازمان جهانی تجارت*، *انتشارات میزان* ۱۳۹۰.

٥. شیروی، عبدالحسین، *حقوق تجارت بین الملل*، *انتشارات سمت*، ۱۳۹۲.

٦. شیخی، مریم، «چالش‌های حقوق مالکیت فکری در حوزه سلامت»، *فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، شماره ۲۰، ۱۳۸٥.

۷. صادقی، محسن، «حمایت از حقوق مالکیت فکری در محیط اینترنتی»، *مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی*، ۱۳۸٦.

۸. صادقی، محسن، *حمایت از ابداعات دارویی و الحاق به سازمان تجارت جهانی*، چاپ اول، *انتشارات میزان*، ۱۳۸۷.

۹. صادقی، محمود، «چالش‌های اخلاقی ثبت اختراعات بیوتکنولوژیک»، *فصلنامه مدرس*، دوره ۹، شماره ۳، سال ۱۳۸۳.

۱۰. کمالی اردکانی، مسعود و سیدی، میرهادی، «استانداردها در سازمان تجارت جهانی»، *بررسی‌های بازرگانی*، شماره ۸، سال ۱۳۸۳.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

۱۱. موسوی زنوز، موسی، *تحول حقوق تجارت بین الملل در سازمان جهانی تجارت*، *انتشارات میزان*، ۱۳۹۲.

۱۲. موسی زاده، رضا، سازمان‌های بین‌المللی، *انتشارات میزان*، ۱۳۸۵.

۱۳. نجفی، بهزاد، سازمان جهانی بهداشت و حقوق سلامت، *انتشارات میزان*. ۱۳۹۲.

۵-۲. لاتین

14. Craig Van Grasstek, History and future of WTO, *WTO Publication*, 2013.
15. Demaret Pual, the metamorphoses of the Gatt: from the Havana charter to world trade organization, 34 *columbia journal of transitional law*, 1995.
16. Global Health Watch, an Alternative world Health report. First publishd. *Zed Books, 2011.*
17. M. Abbott, Frederick and Ball Eminentm Edward, Compulsory Licensing for Public Health Needs: The TRIPS Agenda at the WTO after the Doha Declaration on Public Health. *The World Bank Publication, 2002.*
18. Mitsuo Matsushita, J Schoenbaum Thomas, C Mavroidis Petros, World trade organization, practice and policy, *Oxford university press*, 2006.
19. Ellen FM, Jacquelyn veraldi, Brigit Toebes, HansV Hogerzril, (Medicine procurement and the use of flexibilities in the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) *Bulletin of the World Health Organization*, 2018.
20. Promoting Access to Medical Technologies and Innovation, Intersections between public health, intellectual property and trade. *Joint study by WHO, WTO and WIPO*, 2013.
21. Sun Haochen, (The Road to Doha and Beyond: Some Reflections on the TRIPS Agreement and Public Health). *EJIL*
22. Understanding the WTO, *published by the World Trade Organization*, 2011.

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]

23. WTO agreements and public health, *A joint study by the Who and the WTO secretariat,* 2002.
24. Warwic, Rothnie, parallel imports, *London sweet and Maxwell, 1993.*
25. WIPO intellectual property handbook, *Published by WIPO*, 2004.

۵-۳. تارنما

26. WTO Appellate Body report, Brazil-retreaded tires: Available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds332_e.htm
27. WTO Panel Report, Canada-Patent protection of pharmaceutical products.
28. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds114_e.htm
29. WTO Panel Report, EC-Hormons. Available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds26_e.htm.
30. https://www.wto.org/english/news_e/news17_e/heal_30jan17_e.htm,(last visited 2018/7/14)
31. https://www.wto.org/english/news_e/news17_e/heal_30jan17_e.htm(last visited 2018/7/14)

[Downloaded from clr.modares.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.22516751.1398.23.2.7.0]